

21-ASR PEDAGOGIKASI: O‘QITISHNING INNOVATSION USULLARI

Eshmuhamedov Latif Maxmayusufovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti

“Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrası assistenti

E-mail: latifbek95@gmail.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada, XXI asrda talabalarni o‘qitishda innovatsion usullarning to‘rt yo‘nalishi ko‘rib chiqildi: pedagogika fanini kengaytirish, o‘rganishga ekologik yondashuv, raqamli avlod va ro‘y berayotgan o‘zgarishlar, o‘qitishdagi innovatsiyalar bayon etigan.

Kalit so‘zlar: innovatsion usullar, pedagogika, ekologik yondashuv. raqamli avlod, yuqori texnologiya, ta’lim va tarbiya, innovatsion ta’lim.

ПЕДАГОГИКА XXI ВЕКА: ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ

Эшмухамедов Латиф Махмаюсуфович

Каршинский инженерно-экономический институт

Ассистент кафедры “Охрана труда и техника безопасность”

E-mail: latifbek95@gmail.ru

АННОТАЦИЯ

В данной статье, были рассмотрены четыре направления инновационных методов обучения студентов ВУЗ в XXI века: расширению науки педагогики, экологический подход к обучения, цифровое поколения и происходящие изменения, достигнутые инновации в обучении.

Ключевые слова: инновационные методы, педагогика, экологический подход. цифровое поколение, высокие технологии, образование и обучение, инновационное образование.

Mavzuning dolzarbligi.

Yangi asr didaktika va o‘qitish usullariga jiddiy o‘zgarishlar kiritdi. XX asr pedagogikasi XXI asr pedagogikasidan farq qiladi. Yigirma birinchi asrning boshidan boshlab milliy va global ta’limning rivojlanishida ko‘plab o‘zgarishlar ro‘y berdi.

Hozirgi kunda jamiyatning internetlashuvi va raqamli texnologiyalar ta'limga kirib borishi eng e'tiborli hodisadir.

Raqamli texnologiyalar bizning hayot tarzimizni, muloqot qilish uslubimizni, fikrlash, his qilish, boshqalarga ta'sir qilish, ijtimoiy ko'nikmalar va ijtimoiy xulq-atvorimizni o'zgartirmoqda. Mamesheva ta'kidlaganidek, "yuqori texnologiyali muhit - kompyuterlar, smartfonlar, video o'yinlar, Internet qidiruv tizimlari - inson miyasini o'zgartiradi" [1]. Innovatsiyalar insonning har qanday kasbiy faoliyatiga xosdir va shuning uchun tabiiy ravishda o'rganish, tahlil qilish va amalga oshirish obyektiga aylanadi.

Pedagogik innovatsiyalar - bu o'qituvchi faoliyatidagi yangiliklar, o'qitish va ta'lim mazmuni va texnologiyasidagi o'zgarishlar samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Shunday qilib, innovatsion jarayon tarkibni shakllantirish va rivojlantirish va yangi narsalarni tashkil etishdan iborat. Umuman olganda, innovatsiyalarni yaratish, rivojlantirish, foydalanish va tarqatish bo'yicha kompleks faoliyatni anglatadi.

Tadqiqot maqsadi - o'qitishni innovatsion usullarini qo'llash uchun didaktikadagi hozirgi o'zgarishlarni umumlashtirish va o'zgarishlarni tushunishtirishdan iborat.

Tadqiqot maqsadidan kelib chiqib quyidagi 4 ta yondashuvli **vazifalar** ko'rib chiqadi:

- pedagogika fanini kengaytirish;
- o'rganishga ekologik yondashuv;
- raqamli avlod va sodir bo'layotgan o'zgarishlar;
- o'qitishdagi innovatsiyalar.

Ushbu o'zgarishlar yangilangan o'qitish usullariga olib keladi.

Tadqiqot usullari. Maqolada analitik va tizimli yondashuvlardan foydalaniladi va zamonaviy pedagogikadagi nazariy o'zgarishlar umumlashtiriladi.

ASOSIY QISM

Ta'lim nazariyalari nafaqat o'quvchi va o'qituvchining o'zaro ta'sirini, balki davlat va ta'lim tizimi, o'quvchilar va o'qituvchilar ijtimoiy guruhlarning o'zaro ta'sirini ham ko'rib chiqadi. Shuning uchun ham pedagogik nazariya va muammolar nafaqat talaba va o'qituvchi o'rtasidagi ichki munosabatlar nuqtai nazaridan, balki didaktik va ayni paytda yangilik va aralashuvga, dinamik o'zgarishlarga ochiq ijtimoiy muhit sifatida qaraladi.

Ta'limga ekologik yondashuv. Yigirma birinchi asrdan boshlab o'rganishga ekologik yondashuv faol qo'llanila boshlandi. Manuilov [2]ning fikriga ko'ra, biz funksional muhitni subyekt o'rtasida joylashgan, buning natijasida uning turmush tarzi shakllanishi va rivojlanishida vositachilik qiluvchi shaxsiyatini o'rtacha ko'rsatadigan

narsa sifatida belgilaydi. J. Piaje nazariyalariga ko'ra, qobiliyat va munosabatlar o'sib borishi bilan shakllanadi, deb hisoblangan [3]. Shuning uchun, biz ishonishga odatlanganimizdek, harakatlarga ma'lum bir ketma-ketlik xosdir.

O'qitishdagi innovatsiyalar. S.Volov fikriga ko'ra, "o'rta asrlarda ta'lim muassasalarida universitet talabalari soni bilim tashuvchilarga nisbati o'nga yaqin edi ($I \approx 10$); pedagogik tizimini joriy etish bilan. Y.A Komenskiy, talabalar soni o'qituvchilarga nisbati yuzlab ($I \approx 100$) ga yetadi; zamonaviy innovatsion texnologiyalar ta'lim texnologiyasi koeffitsiyentini o'n minglab marta oshiradi ($I \approx 100\,000$), ayniqsa onlayn kurslarda [3]. "Pedagogik innovatsiyalar" ilmiy fani ta'limda innovatsiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsiya (lotincha in-in, nove-yangi) - yangilik kiritish, yangilik intilish degan ma'noni angatadi. A. Taubayev va U Laktionovning fikricha: "Innovatsion jarayon ta'lim mazmunini shakllantirish va rivojlantirish hamda yangisini tashkil etish bo'yicha kompleks faoliyatdir" [4]. O'qitishning innovatsion usullari - bu "o'qituvchi va talaba" o'zaro munosabatlarining yangi usullarini, o'quv materialini o'zlashtirish jarayonida amaliy faoliyatda ma'lum bir yangilikni o'z ichiga olgan o'qitish usullari. "Yangi" ning ikki turi mavjud: "sof yangi" - birinchi yaratilgan, adekvat kashfiyot, yangi haqiqatni o'rnatish darajasida joylashgan; "Yangi", eskisi bilan aralashmasiga ega. Biz o'qitishdagi innovatsiyalarni yana bir qancha turlarini taklif etamiz:

- mutlaq innovatsiya (mutlaq yangi texnologiya);
- modernizatsiya qilingan innovatsiya (sezilarli darajada yaxshilangan texnologiya);
- o'zgartirilgan innovatsiya (biroz yaxshilangan texnologiya);
- innovatsiyalar, yangi hududga joriy qilingan texnologiyalar (masalan, O'zbekiston uchun treninglar va kredit o'qitish texnologiyalar);
- yangi ilovalar uchun innovatsion texnologiya

Innovatsion ta'lim xususiyatlari:

- kutish va rivojlanish ustida ishlash;
- kelajakka ochiqlik;
- doimiy nomuvofiqlik, xususan, shaxsning o'zida muvozanatsizlik; shaxs va uning rivojlanishiga e'tibor berish;
- ijodkorlik elementlarining majburiy mavjudligi;
- hamkorlik, hamkorlik, birgalikda ijodkorlik, o'zaro yordam va boshqalar.

Innovatsion o'qitish metodologiyasi o'zi talabaga yo'naltirilgan yondashuvga asoslanadi. G'arb adabiyotida buni o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim deyiladi. Podlaski ta'kidlashicha, "ta'lim usullari didaktik tizimning rivojlanish sur'atini belgilab beradi – o'rganish qo'llanilgan usullar uning oldinga siljishiga imkon bersa, shuncha tez

rivojlanadi” [5]. Amalda reproduktiv ta’lim usullaridan innovatsion usullarga o’tish kuzatilmoqda.

So‘nggi o‘n yillikda O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida sezilarli tarkibiy o‘zgarishlar ro‘y berdi: universitetlar o‘z faoliyatini boshqarishda ko‘proq avtonomiya oldi, ta’lim siyosatini belgilashda katta erkinlik berildi, universitet ixtisosligi va raqobatbardoshligi yo‘nalishi o‘zgardi.

Biroq jamiyatning oliy ta’lim sifatiga bo‘lgan talabi ortib borishi, ta’lim xizmatlarini taqdim etish va mehnat bozori ehtiyojlari o‘rtasidagi nomutanosiblik kuchayishi, jamiyatning oliy ta’lim tizimiga yo‘naltirilgan resurslaridan unumli foydalanilmasligi bilan bog‘liq. Davlat va jamiyat ehtiyojlarini hisobga olgan holda oliy ta’lim muassasalari faoliyatining maqsad va natijalari ta’lim texnologiyalarini tubdan yangilash, alohida muassasalar imidjini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini o‘zgartirish, ta’lim sohasidagi raqobatni kuchaytirishdan iborat

Zamonaviy universitetlarda innovatsion ta’lim texnologiyalari - bu innovatsiyalarga asoslangan texnologiyalar: tashkiliy- uslubiy va boshqaruvdir. Demak, o‘qitish innovatsion usullariga interaktiv va kompyuter texnologiyalari, interfaol texnologiyalarga ma‘ruzalar va seminarlar kiradi. Kompyuter ta’limi texnologiyalari axborotni yig‘ish, qayta ishlash, saqlash va o‘quvchidan talabaga va aksincha uzatishni o‘z ichiga oladi.

Bugungi kunda mutaxassisni maqsadli va har tomonlama tayyorlash, jumladan, nafaqat axborot bilimlari va ko‘nikmalarini, balki axborotni izlash, olish va tanqidiy tahlil qilish bilan bog‘liq axborot kompetensiyalarini, mustaqil ravishda yangi bilimlarni egallash va ishlab chiqarish qobiliyatini ham talab qiladi.

Eng yangi innovatsion texnologiyalardan foydalanish an’anaviy usullar yordamida hal qilish qiyin yoki imkonsiz bo‘lgan pedagogik va uslubiy muammolarni hal qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, tarixiy fanlarni o‘qitish metodikasida an’anaviy ta’lim tizimini va ijobiy natijalarini yo‘qotishga yo‘l qo‘yilmasligini hisobga olish kerak. Innovatsion va an’anaviy o‘qitish usullari talabalarning yagona ta’lim muhitining bir qismi sifatida bir-birini uyg‘un ravishda to‘ldiradi.

Yuqorida ko‘rsatib utiganlarga asosan quyidagilarni xulosa qilish muqim.

Mustaqillika erishgan mamlakatlarida didaktika va pedagogikadagi o‘zgarishlar ikkita asosiy yo‘nalishga ega. Birinchisi, mafkura o‘zgarishi va mamlakatlar mustaqillikka erishishi bilan bog‘liq. Ikkinchisi ta’limni rivojlantirishda global tendensiyalari bilan bog‘liq: kompetensiyaga asoslangan yondashuvni joriy etish, axborotlashtirish, xalqarolashtirish, globallashtirish va ta’limni diversifikatsiya qilish. Boshqa tomondan, davlat va jamiyat pedagogik madaniyatni, o‘qituvchilar tafakkurining qadriyatli jihatlarini, kasbiy tayyorgarlik va o‘qituvchilar malakasini

oshirish tizimi orqali uzatadi. Ong va kasbiy faoliyat subektivligi zamonaviy pedagogika fanining tamoyillaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Myamesheva G. Dobrodetel v sovremennom umnom mire. Vestnik KazNU. Seriya «Pedagogicheskaya nauka». 2015; 44 (1): 152-15
2. Taubayeva SH.T., Laktionova S.N. Pedagogicheskiye innovatsii kak teoriya i praktika innovatsiy v sisteme obrazovaniY. Almati: Gilim; 2001. s.216
3. Muradov S. [ANALYSIS OF “MEASURES TO ENSURE OCCUPATIONAL SAFETY IN THE FIELD OF CARGO TRANSPORTATION AND LOADING.”](#) International journal of advanced research in education, technology and management. 2023/9/29. [bet 127-132]
4. Мурадов С. Ражабов Х. Ф. [ИЗУЧЕНИЯ УСЛОВИЯ ТРУДА В КОМПАНИИ ЕВРОПЫ.](#) International journal of advanced research in education, technology and management. Vol. 2 No. 10 (2023) 2023-10-06.
5. Латиф Махмаюсуфович Эшмухамедов. [СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В ОБЛАСТИ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И ЛИКВИДАЦИИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ](#) Вестник науки и образования 2022.
6. Eshmukhamedov Latif Maxmayusufovich. [PRIMARY CONCEPTS ABOUT EARTHQUAKES AND THEM ENSURING THE SAFETY OF THE PUBLIC WHEN IT HAPPENS.](#) International journal of advanced research in education, technology and management 2023/10/27.